

پژوهنده

قرآن کریم و نشاط

روش های برخورد قرآن کریم با نشاط

صدیقه حسین پور
دکتر حمید محمد قاسمی

اشاره

واقعیت‌ها و عواطف، امر صریح یا ضمنی به نشاط و آفرینش آن است. بررسی آیات مرتبط، دسته‌بندی زیر را برای مطالعه آسان‌تر به ذهن متبادر می‌سازد:

الف) شادمانی برای ایمان به خداوند بزرگ و قرآن کریم
کلام الهی با یادآوری صریح «جامع نعمت‌ها» که از هر سرمایه و اندوخته دیگری برتر است. خود قرآن کریم به مسلمانان توصیه می‌فرماید: «از ایمانی که باعث سعادت دنیوی و اخروی و نجات می‌شود، خوشحال باشند (طیب، ۱۳۷۸، ج ۶: ۴۱۱). یعنی «تنها علت سرور همیشگی و نیل به سعادت در دو جهان، استفاده از این دو قسمت نعمت مادی و معنوی است. سرور و فرح، صفت نفسانی کنایه از سعادت و براساس ادراک ملایم با حواس بشری و بانی درونی عقل است» (حسینی همدانی، ۱۴۰۴ ه. ق، ج ۸: ۲۵۳). قرآن کریم می‌فرماید: «قل بفضل الله وبرحمته فبذلک فلیفرحوا هو خیر مما یجمعون» (یونس/ ۵۸): بگو به فضل و رحمت خدا باید شادمانی کنند که این بهتر است از آن چه می‌اندوزند.

لذا شایسته است مردم به امر صریح قرآن کریم به فضل و رحمت الهی شاد باشند، نه به حجم ثروت‌ها و بزرگی مقام‌ها

مطالعه توصیفی و تحلیلی نشان می‌دهد که یک قانون آسمانی برای تمام پیروان ادیان الهی این است که تمایز قائل شدن میان موقعیت‌ها و همسوس شدن با آموزه‌های قرآن، باعث نشاط ملکوتی و سرور معنوی می‌شود. یکی از نتایج مهم این تحقیق، آشکار شدن پیوند عمیق میان روش‌های برخورد قرآن کریم و تغییر بینش آدمی در زندگی در جهت ارتقای همه‌جانبه مادی و معنوی است. درک این پیوند عمیق به شناخت بهتر راهبردها و رهنمودهای سیاست‌های تربیت آسمانی می‌انجامد.

کلیدواژه‌ها: قرآن کریم، نشاط، تربیت آسمانی، وعده‌ها، وعیدها.

قرآن کریم به شیوه‌ای بی‌نظیر و واقع‌گرایانه به شادی زندگی توجه کرده است. انواع روش‌های برخورد قرآنی با نشاط از این قرارند:

گفتار اول: امر صریح یا ضمنی به نشاط و نشاط آفرینی
یکی از روش‌های قرآنی در برابر نشاط‌های طبیعی ناشی از

و فزونی قوم و قبیله خود. هر چند به ظاهر گاهی از خوشی‌ها و گاهی از ناخوشی‌های زندگی نقاب برداشته می‌شود، اما هدف تنها و تنها تربیت و هدایت در بازگشت به حق است. کلام الهی، در مورد آزمایش الهی در قالب شادی‌ها و غم‌های زندگی، می‌فرماید: «و قطعنا هم فی الارض امما منهم الصالحون و منهم دون ذلک و بلوناهم بالحسنات و السيئات لعلهم یرجعون»؛ و آنان را در زمین به صورت گروه‌هایی پراکنده ساختم. برخی از آنان درست کارند و برخی از آنان جز این هستند و آن‌ها را به خوشی‌ها و ناخوشی‌ها آزمودیم، شاید که بازگردند. همچنین کلام الهی به‌طور ضمنی به شادی برای نزول آیات قرآن کریم امر

می‌فرماید: «و اذا ما انزلت سورة فمَنهم من یقول ایکم زادته هذه ایمانا فاما الذین آمنوا فزادتهم ایمانا و هم یستبشرون» (توبه/ ۱۲۴): و چون سوره‌ای نازل شود از میان آنان کسی است که می‌گوید: این سوره به ایمان کدام یک از شما افزود؟ اما کسانی که ایمان آورده‌اند، بر ایمانشان می‌افزاید و آنان شادمان‌اند. یعنی «نور هدایت آیات، نور ایمان را زیاده‌تر می‌کند و کمیت آن را نیز افزایش می‌دهد. زیرا معارف و حقایق تازه هر آیه، ایمان و شادی تازه‌ای به ایمان قبلی می‌افزاید» (پورسیف، ۱۳۸۶: ۵۳۹).

ب) شادمانی و سرور با یاد خدا

قرآن مجید در آیات گوناگون از انسان‌هایی که با پاکی‌ها و نیکی‌ها بیگانه می‌شوند و در مسیر غلط قرار می‌گیرند، سخن به میان می‌آورد؛ انسان‌هایی که با نام و ذکر حق ناراحت می‌شوند و با کمال شگفتی از حضور در مجالس لهو و لعب و ذکر اهل فسق و فجور و شنیدن باطل اظهار مسرت و شادی می‌کنند (طیب، ۱۳۷۸، ج ۱۱: ۳۲۳ و بابایی، ۱۳۸۲، ج ۴: ۲۳۴). خداوند بزرگ می‌فرماید: «و اذا ذکر الله وحده اشمأزت قلوب الذین لایؤمنون بالآخرة و اذا ذکر الذین من دونه اذا هم یستبشرون» (زمر/ ۴۵): و چون خدا به تنهایی یاد شود، دل‌های کسانی که به آخرت ایمان ندارند، منزجر می‌گردد و چون کسانی غیر از او یاد شوند، به ناگاه آنان شادمانی می‌کنند. از این آیه شریفه درمی‌یابیم:

- بیزاری از یاد خدا و خوشحالی برای ذکر غیر خدا از نشانه‌های کفر و بی‌ایمانی است.
- امر تلویحی آیه مبارکه به شادی با یاد و ذکر خداوند متعال است.

ج) ارائه طریق شادی آفرینی و خشنودی

اگر انسان خدا را از عیب و نقص منزّه بداند و به زیبایی از او یاد کند، کم‌کم به خدا انس پیدا می‌کند و وجودش پر از آرامش و اطمینان می‌شود. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید: «فاصبر علی ما یقولون و سبح بحمد ربک قبل طلوع الشمس و قبل غروبها و من آناء اللیل فسیح و اطراف النهار لعلک ترضی» (طه/ ۱۳۰): پس بر آنچه می‌گویند شکایت باش و پیش از برآمدن آفتاب و قبل از فروشدن آن، با ستایش پروردگارت، او را تسبیح‌گوی و برخی از ساعات شب و حوالی روز را نیز به تسبیح بپرداز؛ باشد که خشنود شوی. از آیه مبارکه برمی‌آید که ذکر دائم خداوند پاک و توانا و شکیبایی در راه خدا از عوامل مهم شادی و رضایت است. قرآن مجید به شادی و شادی‌آفرینی در گستره خانه و خانواده نیز توجه وافیه و کافی دارد. کلام الهی در این آیه به پیامبر(ص) تلویحاً امر به شادی‌آفرینی می‌فرماید: «یا ایها النبی قل لزوجک ان کنتن تردن الحیوه الدنیا و زینتها فتعالین امتعن و اسرحن سراحاً جمیلاً» (احزاب/ ۲۸): ای پیامبر، به همسرانت بگو اگر خواهان زندگی دنیا و زینت آنید، بیاید تا بهره‌مندتان سازم و به خیر و خوشی رهایتان کنم»

آیه شریفه معلوم می‌دارد، همسران رسول خدا(ص) مختارند که بین بودن با پیامبر(ص) و ساده‌زیستی و الگو شدن برای بقیه مردم و جدایی از پیامبر(ص) و دنیاگرایی، یکی را انتخاب کنند که اولی خوشی اخروی و دومی خوشی دنیوی به ارمان می‌آورد. همچنین قرآن کریم خطاب به همه مؤمنان می‌فرماید: «... و سرحوهن سراحاً جمیلاً»: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اگر زنان مؤمن را به نکاح خود درآوردید و سپس طلاقشان دادید... پس آن‌ها را بهره‌مند سازید و با خیر و خوشی رهایتان کنید». از آیه شریفه معلوم می‌شود، طرز شایسته زندگی و صورت صحیح تصمیم‌های نهایی زندگی، ولو طلاق و جدایی که به ظاهر خیر و خوشی در آن نیست، بسیار مهم است.

د) شادی و خشنودی از داده‌ها و نداده‌های خداوند بزرگ و پیامبر(ص)

با توجه به اینکه خداوند تعالی عالم به جمیع مصالح است و هر چه که باید به هر فردی داده شود، در دفتر الهی ثبت شده، تلاش انسان‌ها در مرگ و زندگی، سلامتی و بیماری، بلا و نعمت که بجا و تغییرناپذیر است، راه به جایی نمی‌برد (توبه/ ۵۹). لذا

**همسران رسول خدا(ص)
مختارند که بین بودن با
پیامبر(ص) و ساده‌زیستی و الگو
شدن برای بقیه مردم و جدایی از
پیامبر(ص) و دنیاگرایی، یکی را
انتخاب کنند که اولی خوشی
اخروی و دومی خوشی دنیوی به
ارمان می‌آورد**

قناعت، رضایت و سپاسگزاری در برابر ساحت قدس الهی به نفع خود انسان هاست.

قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «ولو انهم راضوا ما آتاهم الله ورسوله و قالوا حسبنا الله سيؤتينا الله من فضله ورسوله انا الى الله راغبون» (احزاب/ ۵۱): و اگر آنان به آنچه خدا و پیامبرش به ایشان داده‌اند، خشنود می‌شدند و می‌گفتند خدایا ما را بس است. به زودی خدا و پیامبرش از فضل خود به ما می‌دهند و ما به خدا مشتاقیم، قطعاً برای آن‌ها بهتر بود. از این آیه شریفه برمی‌آید رضا دادن به داده و گشودن گره از جبین و شادی به تقدیر الهی، آرامش قلبی و سرور به دنبال دارد.

نکته ظریف دیگر که از دید تیزبین و واقع‌نگر قرآن کریم مغفول نمانده، رضایت و شادی همسران پیامبر(ص) است. قرآن کریم می‌فرماید: «... ان تقر اعينهن و لا يحزنن و يرضين بما آتيتهن كلهن و الله يعلم ما في قلوبكم و كان الله عليماً حليماً» (در خصوص توجه پیامبر(ص) به همسرانش) برای این بود که چشمانشان روشن شود و غمگین نشوند و همگی‌شان به آنچه به آنان داده‌ای، خشنود گردند، و آنچه در دل‌های شماست خدا می‌داند و خدا همواره دانای بردبار است.

لذا دستور رخصت و اختیار به حضرت محمد(ص) از جانب پروردگار، سبب شادی همسران آن حضرت خواهد بود و همه آن‌ها از این نظر که رفتار پیامبر(ص) و رضایت آنان، به ثواب و پاداش آخرت نزدیک‌تر خواهد بود، خرسند و راضی‌اند (طیب، ۱۳۷۸، ج ۶: ۲۴۵).

۱. این همه خوشحالی آمیخته با غرور و غفلت نباید داشت که خدای بزرگ، شادی‌کنندگان مغرور را دوست نمی‌دارد.

۲. در آنچه خدا به آدمی داده است باید سرای آخرت را جست‌وجو کند.

۳. انسان نباید سهم و بهره‌اش را از دنیا فراموش کند.

۴. همان‌گونه که خدای بزرگ به آدم نیکی کرده است، او هم باید نیکی کند.

۵. آدم نباید هرگز در زمین فساد کند که خدای کریم مفسدان را دوست ندارد (بابایی، ۱۳۸۲، ج ۳: ۸-۷۷).

ب) نهی از شادی به خاطر مال و ثروت

شادی، سرمستی و غرور حاصل از چشیدن نعمت‌ها، باعث غفلت انسان‌ها از شکر نعمت‌های موقت پروردگار بزرگ می‌شود. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «و لئن اذقناه نعماء بعد ضراء مسته ليقولن ذهب السيئات عني انه لفرح فخور» (هود/ ۱۰): و اگر پس از محنتی که به او رسیده است نعمتی به او بچشانیم، حتماً خواهد گفت: گرفتاری‌ها از من دور شد؛ بی‌گمان او شادمان و فخر فروش است. با توجه به این آیه شریفه، شادی و غرور حاصل از نعمت و راحتی نهی شده است.

همچنین قرآن مجید، در جای دیگری در یک تصویر آفرینی مثال‌زدنی می‌فرماید: «ان قارون كان من قوم موسى فبغى عليه و آتينا من الكنوز ما ان مفاتحه لتتوء بالعصبة اولى القوة اذ قال له قومه لاتفرح ان الله لا يحب الفرحين» (قصص/ ۷۶): قارون از قوم موسی بود و بر آنان تکبر کرد و از گنجینه‌ها آن قدر به او داده بودیم که کلیدهای آن‌ها بر گردۀ نیرومندی سنگین می‌آمد. آن‌گاه که قوم وی به او گفتند: شادی نکن که خدا شادی‌کنندگان مغرور را دوست نمی‌دارد.

از آیه شریفه، حلقه مفقوده پنج‌گانه کاملی را که در واقع تضمین‌کننده شادی است، درمی‌یابیم:

۱. این همه خوشحالی آمیخته با غرور و غفلت نباید داشت که خدای بزرگ، شادی‌کنندگان مغرور را دوست نمی‌دارد.

۲. در آنچه خدا به آدمی داده است باید سرای آخرت را جست‌وجو کند.

۳. انسان نباید سهم و بهره‌اش را از دنیا فراموش کند.

۴. همان‌گونه که خدای بزرگ به آدم نیکی کرده است، او هم باید نیکی کند.

۵. آدم نباید هرگز در زمین فساد کند که خدای کریم مفسدان را دوست ندارد (بابایی، ۱۳۸۲، ج ۳: ۸-۷۷).

ج) نهی از شادی غفلت‌زا برای روی آوردن نعمت

افراد با ایمان خود را امانت‌دار نعمت الهی می‌دانند و با داشتن آن سرمست و مغرور نمی‌شوند. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «لکيلا تأسوا علی ما فاتکم و لاتفرحوا بما آتیکم و الله لا يحب کل مختال

قرآن کریم می‌فرماید:

«فليضحكوا قليلاً وليبكوا كثيراً جزاء بما كانوا

يكسبون» (توبه/ ۸۲):

از این پس کم بخندند و بسیار

گریه کنند به جزای آنچه

به دست می‌آورند

الف) نهی از شادی بر مخالفت با فرمان نبوی

قرآن مجید هشدار می‌دهد اگر تخلف از دعوت حضرت رسول(ص) به ظاهر آسایش و سرور دنیوی را به دنبال دارد، در عوالم دیگر جز غم و حسرت ارمغانی ندارد (حسینی‌همدانی، ۱۴۰۴ هـ. ق، ج ۸: ۸۲). قرآن کریم می‌فرماید: «فليضحكوا قليلاً و ليبكوا كثيراً جزاء بما كانوا يكسبون» (توبه/ ۸۲): از این پس کم بخندند و به جزای آنچه به دست می‌آورند، بسیار بگریند. پس لازم نیست منافقان از ترک جهاد و

فخور» (حدید/ ۲۳): تا بر آنچه از دست شما رفته است، اندوهگین نشوید و به آنچه به شما داده است، شادمانی نکنید و خدا هیچ خودپسند فخر فروشی را دوست ندارد. از آیه شریفه درمی یابیم افراد بی ایمان یا سست ایمانی که به دلیل نقص در اعتقاد به تقدیر الهی و تسلیم در برابر اراده خداوند بزرگ در عمل به دیگران فخر می فروشند، از شادی نهی شده اند.

گفتار سوم: وعده های آینده شاد و نجات بخش

یکی از روش های دل نشین قرآن در برابر شادی های طبیعی زندگی انسانی به کارگیری وعده های آینده شاد و نجات بخش است. نمونه هایی از آیات مرتبط با این موضوع از این قرارند:

الف) وعده به نصرت الهی و آینده شاد و نجات بخش در دنیا

قرآن کریم با تصویر آفرینی قابل توجهی، وعده پیروزی و شادی می دهد و می فرماید: «فی بضع سنین، لله الامر من قبل و من بعد و یومئذ یفرح المؤمنون» (روم/ ۴): در عرض چند سال چون امر در گذشته و آینده با خداست و در چنین روزی، مؤمنان از یاری خدا شادمان می شوند. از آیه شریفه معلوم می شود که این پیش گویی قرآن کریم، یک پیروزی بزرگ و شادی آور برای مسلمانان بود.

ب) وعده به عنایت الهی و آینده نجات بخش در آخرت

وعده های شاد اخروی در تصویر آفرینی های قرآنی عامل انبساط روح و شادی خاطر هر مؤمن خدا دوستی می شود. با بررسی آیات مرتبط با این موضوع دسته بندی زیر قابل ارائه است:

۱. وعده شادی به مؤمنان و مجاهدان شهید: خداوند متعال به مؤمنان و مجاهدان، وعده دو شادی اخروی می دهد:
  - آن ها به خاطر دریافت نعمت های خداوند بزرگ و فضل رو به افزایش الهی، خوشحال می شوند. مخصوصاً وقتی می بینند فضل خدای کریم بیش از استحقاق آنان است.
  - شهیدان الهی، حیاتی شاد و آرام در سایه فرهنگ قرآنی دارند و می بینند خدا پاداش مؤمنان را ضایع نمی کند (مکارم شیرازی، ۱۳۵۳، ج ۳: ۱۷۰ و رضایی اصفهانی، ۱۳۸۹، ج ۱: ۳۳۸).
  - کلام الهی می فرماید: «فرحین بما آتیهم الله من فضله و یتبشرون بالذین لم یلحقوا بهم من خلفهم...» (آل عمران/ ۱۷۰): به آنچه خدا از فضل خود به آنان داده است، شادمان اند و برای کسانی که از بی ایشان اند و هنوز به آنان نییوسته اند، شادی می کنند... که می دانند آن ها نه ترسی خواهند داشت و نه اندوهگین خواهند شد.
  - همچنین در جای دیگری می فرماید: «یتبشرون بنعمة من الله و فضل و ان الله لایضیع اجر المؤمنین» (آل عمران/ ۱۷۱): بر نعمت و فضل خدا و این که خدا پاداش مؤمنان را تبا

نمی گرداند، شادی می کنند. از این آیات مبارک که درمی یابیم که به مجاهدان و مؤمنان وعده شادی و آرامش خاطر اخروی داده شده است.

۲. وعده شادی به نیکوکاران مؤمن: مؤمنان در بهشت غرق نعمت می شوند و قلب آن ها تا به آن حد از شادی لبریز می شود که نشاط و سرور را در رخسارشان می توان خواند. کلام الهی درباره مؤمنانی که شعار عملی زندگی شان پیروی از مکتب عالی قرآن است، چنین وعده می دهد:

● ایمان و سرخوشی: «فاما الذین آمنوا و عملوا الصالحات فهم فی روضة یحیرون» (روم/ ۱۵): اما کسانی که ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده اند؛ ایشان در بوستانی سرخوش اند.

● محفوظ ماندن و خوش رویی: «فوقاهم الله شر ذلک الیوم و لقاہم نضرة و سرورا» (انسان/ ۱۱): پس خدا آنان را از شر آن روز حفظ کرد و خوش رویی و خوش حالی به آنان داد. از آیه شریفه معلوم می شود که در روز رستاخیز از نیکان با شادی و خرمی استقبال می شود. به علاوه، نیکان در ازای صبر و وفاداری و امدادسانی، از نعمت های بهشتی استفاده می کنند.

● احوال بهشتیان و شادمانی: «وجوه یومئذ مسفرة، ضاحكة مستبشرة» (عبس/ ۳۹): در آن روز چهره هایی درخشان دارند و خندان و شادمان اند. از آیه مبارک این باور استنباط می شود که شادی درونی آنان در چهره هایشان نمایان می شود (رضایی اصفهانی، ۱۳۸۹، ج ۱: ۱۶: ۱۳۵).

● نعمات وصف ناپذیر ابرار و شادی: «ان الابرار لفی نعیم، علی الاراک ینظرون، تعرف فی وجوههم نضرة النعیم...» (مطففین/ ۲۴-۲۲): بی گمان ابرار در نعمات وصف ناپذیری هستند و بر اورنگ ها نشسته و می نگرند. در چهره هایشان خرمی و ناز و نعمت رامی شناسی.

این آیات شریفه به بیان حال مؤمنان در روز قیامت می پردازند. ارائه تصویر از سرنوشت نیکوکاران خوشحال و بدکاران ناراحت یکی از روش های تربیتی قرآن کریم است تا مردم با مطالعه حالات آنان، راه زندگی خویش را آگاهانه انتخاب کنند (رضایی اصفهانی، ۱۳۸۹، ج ۲: ۲۲-۸۱).

کلام الهی به شرح بخشی از پاداش های بزرگ نیکوکاران

می‌پردازد و صورت‌های نورانی بهشتیان، تعبیر جامعی از سرور و نشاط حاصل از برخورداری مواهب مادی و معنوی است (طیب، ۱۳۷۸، ج ۱۴: ۴۲).

گفتار چهارم: وعید به عذاب منکران سنت الهی و استدراج

یکی از روش‌های برخورد قرآن کریم با شادی و سرور وعده به عذاب منکران در آخرت و یادآوری سنت قطعی خداوند بزرگ بر مهلت‌دهی به کافران در دنیا است. کلام وحی در این باره بر حالات زیر تأکید دارد:

الف) شادی نابجا و به ناحق و فخر فروشی

قرآن مجید به عرصه شادی ناحق و فخر فروشی نابجا عنایت ویژه دارد: «ذلکم بما کنتم تفرحون فی الارض بغیر الحق و بما کنتم تمرحون» (غافر/ ۷۵): این به سبب آن است که در زمین به ناحق شادی می‌کردید و بدان سبب است که فخر می‌فروختید. تا کافران که به دلیل شدت عناد و گمراهی و همچنین مبارزه همیشگی با حق و حقیقت به شادی ناحق و فخر فروشی می‌پردازند، بدانند نتیجه سرگرم شدن در شادی و خوشحالی نابجا، وعده گرفتاری در آخرت است و پایان افراط و تفریط‌ها در احیای باطل و غوطه خوردن در لذات زودگذر دنیا، عذاب اخروی جاودان است.

ب) شادی به زشتی‌ها

کلام الهی به خوشحالی‌های نابجا نیز توجه دارد: «لاتحسبن الذین یفرحون بما اتوا و یحبون ان یمجدوا بما لم یفعلوا فلا تحسبنهم بمفازة من العذاب ولهم عذاب الیم» (آل عمران/ ۱۸۸): البته گمان مبر برای کسانی که به آنچه کرده‌اند، شادمانی می‌کنند و دوست دارند به آن چه نکرده‌اند، مورد ستایش قرار گیرند، راه نجاتی از عذاب وجود دارد. آن‌ها عذابی دردناک دارند. دسته‌ای از گناه‌کاران از روی غرور نابجا از اعمال زشت خود خوشحال‌اند و مایل‌اند دیگران آن‌ها را تشویق و تمجید کنند (بابایی، ۱۳۸۲، ج ۱: ۳۶۰ و پورسیف، ۱۳۸۶: ۲۱۳).

ج) دل شاد شدن به داده‌های دنیوی

قرآن کریم به سنت الهی استدراج توجه کافی دارد: «فلما نسوا ما ذکروا به ففتحنا علیهم ابواب کل شیء حتی اذا فرحوا بما اتوا اخذناهم بغتة فاذا هم مبلسون» (انعام/ ۴۴): پس چون آنچه را بدان پند داده شده بودند، فراموش کردند، درهای نعمت را بر آنان گشودیم تا هنگامی که به آنچه داده شده بودند،

دل‌شاد گردیدند، ناگهان گریبان آنان را گرفتیم و یکباره نومید شدند. آیه شریفه به مؤثر نیفتادن گوشمالی‌ها و سخت‌گیری‌ها قبل از سنت استدراج و دادن نعمت‌های دنیوی اعم از مال، فرزند، سلامتی، امنیت و طول عمر اشاره می‌فرماید. از آیه شریفه معلوم می‌شود، خداوند بزرگ برای شادی ناروای غوطه خوردن در نعمت‌ها و غرق شدن در غفلت‌ها، وعده عذاب می‌دهد.

دسته‌ای از گناه‌کاران از روی غرور نابجا، از اعمال زشت خود خوشحال‌اند و مایل‌اند دیگران آن‌ها را تشویق و تمجید کنند

نتیجه

از مجموع مطالب چنین برمی‌آید که:

- شایسته است مسلمانان از ایمانی که باعث سعادت دنیوی و اخروی و نجات می‌شود، خوشحال باشند.
- آموزه‌های قرآن به شادی و شادی‌آفرینی در گستره خانه و خانواده نیز توجه دارند.
- قناعت، رضایت و سپاسگزاری در برابر ساحت قدس الهی به نفع خود انسان‌ها و عامل خشنودی و نشاط معنوی است.
- ایمان به خداوند بزرگ و یاد حضرت حق، خشنودی به داده‌ها و نداده‌های خدای بزرگ و انس گرفتن با او، از عوامل مهم شادی و شادی‌آفرینی است.
- از عوامل منفعت‌مدار و نفس‌محور، مانند مخالفت با فرمان نبوی، سرمستی و غرور حاصل از مال و ثروت و رفاه و نعمت‌های گوناگون که شادی‌گذرا و ناپایدار به ارمغان می‌آورد، نهی شده است.
- وعده به نصرت الهی و آینده شاد و نجات‌بخش در دنیا و وعده به عنایت الهی و آینده نجات‌بخش در آخرت، از روش‌های دل‌نشین قرآن برای شاد کردن زندگی انسان‌هاست.
- از راه‌های وعید قرآن کریم به عذاب منکران سنت الهی و استدراج، می‌توان شادی نابجا و ناحق و فخر فروشی، شادی از زشتی‌ها و دل‌شاد شدن به داده‌های دنیوی را برشمرد.

منبع

۱. قرآن کریم (ترجمه عباس پورسیف).
۲. بابایی، احمدعلی، برگزیده تفسیر نمونه، چاپ سیزدهم، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۸۲.
۳. پورسیف، عباس، خلاصه تفسیر (تحقیق و تلخیص)، چاپ سوم، تهران، ۱۳۸۶.
۴. حسینی همدانی، سیدمحمدحسین، انوار درخشان، چاپ اول، کتاب‌فروشی لطفی تهران، ۱۴۰۴ ق.
۵. رضایی اصفهانی، محمد، تفسیر مهر، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی، قم، ۱۳۸۹.
۶. طیب، سید عبدالحسن، اطیب البیان فی تفسیر القرآن، چاپ دوم، تهران، انتشارات اسلام، تهران، ۱۳۷۸.
۷. مکارم شیرازی، ناصر، مجموعه استفتائات جدید، مدرسه امام علی بن ابی‌طالب (ع)، قم، ۱۳۷۶.

